

- промените, които настъпват върху самия него при смяната на средата за живеене и работа;
- промените, които настъпват в самосъзнанието на неговите деца; отношението на ромската и неромската общност към него и неговото семейство и т.н.

2.2 Идентифициране на основните проблеми по пътя на първопроходеца

2.2.1. Експертна оценка

За се достигане до най-съществените и актуални характеристики на първопроходеца е проведена **експертна оценка**. Експертите, взели участие в нея, са роми с доказани качества на първопроходци. Списъкът на характеристиките, предложен на експертите е подготвен след задълбочени предварителни проучвания и съгласуване със специалисти от различни области.

Тези **характеристики** са:

1. Очаквания за бъдещето на първопроходеца от неговото семейство в най-ранното му детство (до тръгване на училище).
2. Очаквания за подкрепа след това – по време на изграждането като специалист от нов за общността вид (по време на средното образование, усвояването и усъвършенстването на занаят, или следването във ВУЗ и др.).
3. Очаквания за противодействие по време на изграждането като специалист от нов за общността вид (по време на средното образование, или усвояването и усъвършенстването на занаят, или следването във ВУЗ и др.).
4. Значимото, най-въздействащо близко обкръжение от семейството и рода, което е изиграло важна подкрепяща роля.
5. Формите на подкрепа от семейството и рода.
6. Безспорният авторитет за първопроходеца в семейството и рода, ролята му за развитието на подрастващите и на първопроходеца.
7. Компоненти на семейно-родовото възпитание.
8. Страхове от загуба на етноидентитета.
9. Ролята на майката, бабата и други жени в рода.
10. Ролята на бащата, дядото и други мъже в рода.
11. Конфликтът между домашния свят и света на образователните институции – детска градина, училище и университет.
12. Ролята на подкрепящия учител в началното, основното и средното образование.
13. Балансирането от страна на детето-първопроходец между разбиранията, нагласите, ориентацията на:
 - 13.1. най-близкото обкръжение;
 - 13.2. другите ромски деца;
 - 13.3. останалите, неромските деца;
 - 13.4. училището;
 - 13.5. учителите.
14. Средата, в която е завършил степен на задължителното образование:
 - 14.1. подчертано сегрегирана;
 - 14.2. смесена;
 - 14.3. единствено ромче сред неромски деца.
15. Очакванията на учителите за развитието на първопроходеца по време на:
 - 15.1. началното образование;